

ФІЛОСОФСЬКА АНТРОПОЛОГІЯ

УДК 316.77;378;87.9

DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2020.4.3>

Аксьонова Віра Ігорівна

доктор філософський наук, доцент,
доцент кафедри професійної педагогіки та соціально-гуманітарних наук
Льотної академіїНаціонального авіаційного університету
вул. Добровольського, 1, Кропивницький, Україна
ORCID ID: 0000-0001-9615-9339ДИСКУРС АНТРОПОЛОГІЗАЦІЇ ІДЕЇ
ЦИВІЛІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

У статті розповідається про те, що в сучасному світі постнекласичне пізнання охоплює цивілізаційні зусилля української нації під час оригінального осмислювання духовності сучасної людини в контексті розвитку аспектів антропологізації та синергетичної футурологізації духовного буття тощо.

Проблеми громадянської культури автор розглядає як антропологічно-комунікативне цілісне втілення духовних ідеалів сучасного розвитку світу, що якісно впливає на моральні чесноти цивілізаційного втілення філософом освіти, зокрема у пошуках алгоритму соціальної надійності захисників реформування зразків високотехнологічної професійної діяльності. Антропологізація має насамперед встановлену практикою мету України – на рівних конкурувати з високорозвиненими країнами та, відповідно до неї, поступово розвиватися за циклом еволюційного становлення цивілізаційних важелів буття, вплинувши на досягнення оптимального рівня найвищого розвитку культури та мистецтва. Тоді дух антропологізму розвиває всі існуючі у цивілізованій людині соціокультурні можливості, які закладені власною нацією. Громадянське суспільство поступово реалізує свій духовний потенціал, нарешті на рубежі ХХ–ХХІ ст., долає деякі бюрократичні перешкоди, часто-густо маючи обмежений доступ до субстанційного впливу носіїв цивілізаційно-патріотичних сил, без чого не можлива подальша еволюція софократії людини та демократичного суспільства. За традицією, означену добу розвитку антропологізації професійної культури, автор розглядає як «стадію цивілізаційного розквіту» українського суспільства. Отже, існування української цивілізації, виходячи з антропологічно-метафізичних поглядів її власної духовної еліти, яка поступово усвідомлює сенс свого шляху до євроінтеграції, врешті-решт має досягти відповідного цивілізаційного розквіту. Філософсько-антропологічний аналіз і синергетична методологія управління соціально-культурними процесами в Україні конче необхідна для узагальнення історіографічного сенсу даної проблематики.

Ключові слова: антропологізація ідеї, цивілізація, нація, філософія патріотизму, соціальна надійність, комунікація, синергетика, ноосфера, професіоналізм та професійна культура, управління соціальними процесами.

Вступ. Автор розглядає проблеми громадянської культури як антропологічно-комунікативне цілісне втілення духовних ідеалів сучасного розвитку світу, що якісно впливає на моральні чесноти цивілізаційного втілення філософом освіти, зокрема у пошуках алгоритму соціальної надійності захисників реформування зразків високотехнологічної професійної діяльності.

Громадянське суспільство поступово реалізує свій духовний потенціал, нарешті на межі ХХ–ХХІ ст. долає деякі бюрократичні перешкоди, часто-густо маючи обмежений доступ до субстанційного впливу носіїв цивілізаційно-патріотичних сил, без чого не можлива подальша

еволюція людини та демократичного суспільства у цілому. За традицією, означену добу в процесі розвитку антропологізації професійної культури можна назвати «стадією цивілізаційного розквіту» українського суспільства [10, с. 27–29]. Отже, українська цивілізація, з антропологічно-метафізичних поглядів власної духовної еліти на її існування, яка поступово розуміє сенс свого шляху до євроінтеграції, має в решті-решт досягти відповідного розквіту. Філософсько-антропологічний аналіз та синергетична методологія аналізу управління соціально-культурними процесами конче необхідна для узагальнення історіографічного сенсу даної проблематики [1; 8, с. 81–84].

Завдання. Автор статті у процесі розгляду питань сутності дискурсу антропологізації як ідеї цивілізаційного розвитку України має дослідити:

1) теоретико-методологічні основи парадигми цивілізаційного розвитку культури, людини та суспільства в умовах глобалізації;

2) зміни, що відбуваються в різних соціокультурних системах в умовах трансформації та «цивілізації праздності»;

3) дії механізму самоорганізації та самореферентності нового виду людини «Номо Confusus» – «Человека растеряного» (Т. Чернігівська, «Мова та культура: що створює з нас людину», 2008, у межах проекту «Публічні лекції Політ.ру») – в умовах нової цифрової реальності, пандемії коронавірусу, соціально-політичної та економічної нестабільності;

4) можливості ефективного соціального управління у процесі осмислення громадою суперечливих проявів сутності кризи у сучасній Україні [2; 16, с. 293–296];

5) варіанти збагачення ідеї про креативний вимір порядку та хаосу, конструктивність їхньої направленості, просування до нових соціокультурних обріїв [2; 14];

6) принцип нелінійності культурно-історичного часу в умовах постійно зростаючих потоків інформації, необхідності оптимізації процесів отримання інформації як із зовнішнього, так і внутрішнього світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Антропологічне мислення як шлях до становлення і пізнання цілісної цивілізованої людини формувало витoki процесу становлення громадянських обріїв особистості, держави та суспільства (Арістотель, Г. Гегель, І. Кант, Е. Касіер, Платон, Т. Шевченко, І. Франко).

Збереження цілісності громадянських обріїв особистості йде через удосконалення культури та освіти, як процес, що розвиває здатність патріотичного мислення і креативність. Освіта і самоосвіта, їхнє включення у гештальт-освіту (В. Аксьонова, Е. Борінштейн, В. Воронкова, О. Рева та ін.) обумовлює синергію як громадського, так і національного виховання і навчання (В. Аксьонова, П. Гнатенко, І. Скловський). Сенси самопізнання, саморозвитку і самоорганізації та самореферентності людини полягають у досягненні цілісності, гармонійності і в розкритті відношення людини, як персоніфікованого суб'єкта, з Іншим, а також – в узгодженості стратегій взаємодії культур і цивілізації (С. Кримський, Платон, Плотін, Прокл, Е. Тейлор, О. Шпенглер, Філон Александрийський, Ямвліх).

Формування концепції соціального антропологізму, як загальної теорії соціокультурної самоорганізації, підштовхує розкриття феноменологічних, есенціологічних аспектів футурології, есхатології та специфіки виявлення синергетичного історизму соціокультурної реальності (Є. Борінштейн). Синергетична стратегія національного розвитку софократії (В. Вернадський, І. Пригожин, П. Тейяр-де-Шарден) і реалізація моделі технологізації управління науково-інформаційним простором (Т. Борисова, В. Капітон) стають актуальним питанням соціокультурних основ ноосфери оскільки суспільство виявляє себе як жива система інноваційного розвитку (Е. Борінштейн, В. Вернадський).

Мета статті – розглянути проблеми дискурсу антропологізації ідеї цивілізаційного розвитку України. Антропологізація має, насамперед, встановлену практикою мету України – на рівних конкурувати з високорозвиненими державами та, відповідно до неї, поступово розвиватися за циклом еволюційного становлення цивілізаційних важелів буття, вплинувши на досягнення оптимального рівня найвищого розвитку людини, політики, культури та мистецтва. Тоді

дух антропологізму розвиває всі існуючі в цивілізованій людині соціокультурні можливості, які закладені власною нацією громадянського типу [7, с. 20–26].

Результати дослідження. Загальні і спеціальні підходи до дослідження впливу поняття «антропологізація» на дух соціокультурних трансформацій призводить до необхідності аналізу співвідношення процесів віктимізації особистості та самоорганізації управління в соціальних системах, прогнозування економічних процесів в умовах соціально-політичної нестабільності, обмеження державою Прав і Свобод громадян, розуміння духовними елітами прихованої сутності глобальної кризи в умовах пандемії коронавірусу, як вимушено важливої фази в розвитку зверх складних систем. Це свідчить одночасно і про вичерпання ресурсів минулих джерел розвитку і про те, що потрібна активізація пошуку нових креативних можливостей соціокультурної організації світового суспільства (Є. Борінштейн) [4].

У філософській літературі є близько п'ятисот досить відмінних між собою визначень поняття «культура». Уже ця обставина свідчить про пильну увагу дослідників до проблем, що пов'язані з соціокультурним аспектом, а разом і про відсутність у них згоди стосовно наукового трактування проблем культури. Термін «культура» є одним із найбільш поширених історико-філософських понять. Він широко вживається в політичному лексиконі та публіцистиці, в галузі духовного життя та в побуті, при аналізі художніх явищ та в історичних і філософських дослідженнях. Фахівці займають різні, часто-густо протилежні позиції щодо визначення змісту цього терміну у проблематиці глобалізації.

Відмінність між людиною та іншими живими істотами полягає у фундаментальній невизначеності життєвого світу людини. Життєвий світ тварин є «вирізкою» з природного оточення. Кожен соціум будує свій життєвий світ вільно, тобто реалізує свою творчу енергію. Свобода від визначеності, від заданості чи негативна свобода («свобода від») знаходить своє здійснення у позитивній свободі («свободі для») – тобто в побудові неповторного життєвого світу. Отже, «культура» в антропологічному сенсі слова це все, витворене суспільством. Таке розуміння культури відоме завдяки Е. Тейлору: «Культура або цивілізація – це складне цілісне утворення, що включає знання, вірування, мистецтво, мораль, звичаї та інші здатності та навички що, набуті людиною як членом суспільства».

Таке вживання цього поняття деякі філософи нещадно критикують за спрощене, механістичне отождошення культури і суспільства, адже воно стає всеохоплюючим: всі соціальні взаємини, структури і т.п. фігурують тут як витвори культури [9, с. 89–114]. Свідоме ставлення до природи сутнісно характеризує досягнутий людством моральний рівень розвитку культури та духовний потенціал, що був ним накопичений (П. Тейяр-де-Шарден).

Головні ознаки цивілізації, за О. Шпенглером, наступні: високий рівень розвитку техніки й індустрії, дегенерація мистецтва й літератури, падіння зацікавленості духовними цінностями, моральний занепад скупчення людей у велетенських містах, перетворення народів із виразно окресленої етнічної спільності у безлику «сіру» масу людей, позбавлених достатньо чітко виявлених індивідуальних та етносоціальних особливостей. Розмірковуючи над співвідношенням таких понять, як «культура» та «цивілізація», варто критично проаналізувати наведені О. Шпенглером ознаки переходу до стадії цивілізації [19].

Варто зауважити, що в історії людської думки були висунуті принципово інші засади розуміння сутності цивілізації. Французькі та інші європейські просвітителі XVIII ст. називали цивілізацією суспільство, що ґрунтувалося виключно на засадах розуму й справедливості. Взагалі, із самого початку, термін «цивілізація» з'явився від латинського «civilis» – громадський, державний. Часто-густо цей термін виступає в літературі синонімом поняття «культура», не маючи іншого соціального смислового навантаження. Поняття «соціальне» – це соціокультурний процес впливу суб'єкта на об'єкт (Є. Борінштейн), направлений на упорядкування, збереження, чи руйнацію системи об'єкта відповідно до поставлених цілей. Соціальне управління, як вид людської діяльності, існує саме відтоді, як виникла необхідність в сумісній діяльності людей. Кожна історична епоха вносить свої корективи у відношення суб'єкта управління, методи стимулювання, масштаби організації самого цивілізаційного процесу, але тільки у кінці

XX ст. з'явилися і почали розвиватися наукові підходи до соціального управління, у т.ч. на основі теорії антропологізації. Соціальне управління являє собою невід'ємну частину людського буття, без якого неможлива сумісна діяльність людей і суспільства в цілому. Ефективне соціальне управління є одним із основних факторів соціально-економічного та духовного прогресу суспільства.

Теорію управління соціальними процесами слід визначити як акумульовані і логічно упорядковані за певними правилами знання, які представляють собою систему принципів, методів і технологій управління, розроблених на основі інформації, отриманої як емпіричним шляхом, так і в результаті використання досягнень концепцій філософської антропології. Управління соціальними процесами — цілеспрямований вплив соціального суб'єкта на власну, суспільну, колективну і групову життєдіяльність, що здійснюється як у безпосередній формі (наприклад, у формах самоуправління), так і через спеціальне створені інститути (державу, партії, суспільні об'єднання, кооперативи, підприємства, союзи і та ін.). Соціальне управління – невіддільна властивість всіх організованих систем різної природи, що забезпечує їх самозбереження і саморозвиток. Соціальне управління представляє собою складний процес взаємодії двох сторін: тієї, хто управляє; і тієї, ким управляють, в яких важливу роль відіграють зворотні зв'язки.

Важливий аспект ефективного управління соціальними процесами в умовах глобалізації та «цивілізації праздності» (Т. Чернигівська, Міжнародний педагогічний форум «Мова, суспільство, людина», СПб., 2020) – досягнення (якщо це можливо) адекватності цих двох підсистем. Будь-яка креаційна (штучна, створена) система, а управлінська система – є саме такою системою, має істотно більш низький рівень різноманітності у порівнянні з системами еволюційними. Тому, для реалізації цілей управління необхідно дотримання принципу необхідної різноманітності.

Головні ознаки системи управління українським суспільством доби цивілізації, за прогнозом Тараса Шевченка [17], пов'язані з високим рівнем розвитку науки, техніки й індустрії, поступовим подоланням дегенерувальних зовнішніх обставин, що тривалий час гальмували досягнення національного мистецтва й літератури, підготовку високопрофесійних фахівців для народного господарства, залучення талановитих громадян-патріотів, щоб збагатити власний народ зразковими духовними цінностями (І. Франко) [18]. Актуальним і сьогодні в Україні є велетенське надзавдання, що пов'язане з перетворенням «варварських проявів» невігластва, «хуторянства», оскільки перед нащадками Великого Кобзаря професіоналізм постає виразно окресленою метою державного управління, заснованого на новітніх наукових теоріях, концепціях, підходах, принципах та методах за метою етнічно-конфесійного відродження. Але без європейського досвіду майже утопічно виглядає українська надія на швидке та безболісне подолання морального занепаду посттоталітарного простору [5]. Чи можливе таке надзавдання для народу, який авторитарні й тоталітарні правителі протягом століть «вогнем і мечем» перетворювали у безлику та безмовну «сіру» біомасу, що позбавлена достатньо чіткого виявлення індивідуальної моральності та громадських особливостей, щоб швидко та якісно виховувати нащадків Великого Кобзаря на ідеальних зразках формування української політичної нації? Вітчизняні прихильники пошуку сенсу філософії освіти у XXI ст., які розмірковують над проблемами антропологічного дискурсу та метафізично-дискурсним аспектом поняття «професійна культура», онтологічне пов'язують питання сенсу буття з дефініцією «українська цивілізація».

Можна об'єктивно проаналізувати наведені ще у XIX–XX ст. В. Вернадським, К. Ціолковським, Т. Шевченком та іншими цивілізованими прихильниками «світлого майбутнього», шляхи оптимального втілення метафізично-еволюційних ознак професійного життя, яке еволюціонує до стану ноосфери (давньогр. – сфера розуму). Варто зауважити, що в історії людської думки саме з поняття «професіоналізму» бере свій початок прагматичне ставлення до реального втілення проекту ноосфери, як сукупності принципове вищих ціннісних засад постіндустріального розуміння сутності європейської цивілізації (П. Тейяр де Шарден). На початку XXI ст. вже є розуміння цілісності цивілізаційних рис європейського типу культури, що прогнозують у недалекому майбутньому появу такої ноосфери - високоінтелектуальної еліти української

політичної нації, яка об'єктивно поєднує три етноконфесійні та соціокультурні течії: слов'яно-православну західно-християнську; єврейсько-християнську; єврейсько-мусульманську.

Сучасний антропологізм буде і в подальшому пов'язаний з існуванням нового типу соціокультурної етноконфесійної єдності у процесі становлення української політичної нації [6], соціальна надійність якої ґрунтується виключно на засадах правового захисту гідності людини, християнської етики і громадянського розуміння ролі професіоналізму у всіх сферах технологічного та громадянського життя, як пошуку цілісної справедливості. Концепція сучасної цивілізації, відштовхуючись від гуманістичної традиції віротерпимості, виступає як діяльнісно-громадське тлумачення антифіналістської цінності буття, що відображає універсальність духовно-перетворювального феномену антропологізму. Так, В. Вернадський почав концептуально вживати термін «ноосфера» паралельно з обґрунтуванням «розумної антропологізації» всіх сфер буття. Його концепт виступає як синонім, що уособлює еволюційно-реформаторські кроки української політичної нації до «світлого майбутнього», оскільки у ньому є понятійне розуміння духовною елітою синтезу культури та науки, цінностей розуму і віри, нації та влади та принципова відмова від ганебних традицій пошкодження буття вульгарним ентропійно-смісловим навантаженням.

На цивілізаційному зламі ХХ–ХХІ ст. з'явився ступінь цілісності матеріального та духовного статку носіїв ідеї ноосфери, спроби гармонійного розвинення громадянської і духовної культури, що часто-густо органічне виявляє сенс буття в контексті екологічного імперативу у підході до гуманітаризації, професіоналізації системи підготовки кадрів для складних систем управління [2; 3; 4; 12; 13]. Але в реаліях глобалізаційних ускладнень сучасного буття України, доба становлення ноосфери, як концепції «світлого майбутнього» часто-густо стає модифікацією дій прихильників войовничого невігластва у гуманітарній сфері, за інерцією казарменого суспільства, яке нібито має згодом «перетворитись щастям всього людства» (особливо після революційного вживання по всіх усядах насилля націоналістичного зразку, оживлюючи міфи західнофобії, українофобії, русофобії, або антисемітизму).

У наш час поняття «українська доба» найчастіше застосовується для означення ходи національної демократії до «світлого майбутнього», еволюційного досягнення високого професійного рівня у всіх високотехнологічних сферах. Безпосереднє спостереження автора за освітньою галуззю, зокрема в експериментальному осмисленні соціальних фактів у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців галузі цивільної авіації, мають суб'єктивний відтінок, але сам творчий зміст подій, що пов'язані з гуманітаризацією процесу філософського навчання з метою підвищення безпеки польотів, автор намагається передати в постнекласичній метафізичній площині. Двадцятирічний досвід вдалої гуманітаризації процесу творчого навчання курсантів, використання всіх можливостей засвоєння умов безпеки польотів, нове тлумачення проблем та нових завдань філософського навчання, формування професійної культури – соціальної гарантії надійності діяльності авіафахівця – можна включити як до «операційного обігу», так і у процес комплексного осмислення професійного досвіду. Професійна культура в цивільній авіації має досить специфічний сенс та життєво-ціннісну орієнтованість [2; 3; 12; 13].

Здатність до прогнозування розвитку авіаційної техніки та її кадрів також є «лакмусовим папером» цивілізаційної готовності сучасного суспільства до підвищення рівня професійності, у тому числі, тих авіаторів, що причетні до керування повітряним судном, особливо коли воно має нові ергономічні характеристики.

Моделювання діяльності авіатора у жорстких межових інтервалах, саме під час «зняття» складності освоєння льотно-технічних характеристик повітряного судна, значно посилює моделювання професійної ситуації за умов звичайного та незвичайного «ознайомлення» з функціонуванням конкретного літака, якісним розумінням всіх його технічних характеристик, тощо [15, с. 16–17]. Уміння уявити творчу сутність стандартного технологічного процесу перевіряє рівень професійного адаптування фахівця під час зміни характеристик польоту, виявляються недоліки освітнього професіоналізму, зокрема при виході з ладу пілотажно-навігаційних

приладів і систем повітряного судна, що значно обумовлює високу мотивацію засвоєння методів аналізу особливих та критичних ситуацій (наприклад, необхідність перебудови порушеної технологічної схеми), удосконалюючи комунікативну діяльність екіпажу [12, с. 128].

Прагнення до нових знань є синтетична риса творчості професіоналів, що стосується впровадження у навчання кадрів методів проблемного пошуку в галузі експлуатації авіаційної техніки, та її систематичного та креативного модернізування [13]. Гуманітарні основи підготовки майбутнього авіафахівця закладаються як в аудиторії (лекції, семінари, філософські читання, колоквиуми, «круглі столи», диспути, дискусії, курсантські конференції та ін.), так і в позааудиторні години, що пов'язане з механізмом розвитку курсантського самоуправління, участю молоді у громадській діяльності, у критичному аналізі процесів досягнення високих результатів безпеки польотів, коли поєднується теоретична, гуманітарна і практична льотна підготовка (праця на тренажері по заданій програмі, тощо) [3, с. 182–183].

Антропологічний складник професійної майстерності має виявити те, що сьогодні увага до фахової творчості об'єктивно обумовлює престиж, пов'язаний з ренесансом професійної та комунікативної культури, зокрема є розмаїттям форм соціалізації громадянської культури [2, с. 3–7; 11]. Здатність передбачати результат втілення альтернативних моделей виходу із нестандартної ситуації, оперативно приймати і реалізовувати креативні рішення досить позитивно впливає на дискурс антропологізації ідеї цивілізаційного розвитку України, ріст політичної, духовної та моральної культури, професіоналізму її громадян, на інтелектуалізацію професійних навичок, що вписується в сучасне філософування та розуміння сутності духу самої історичної нації [2; 16].

Висновки та перспективи подальших розвідок напрями. Синергетична методологія аналізу управління соціальними процесами в умовах глобалізації зводиться до того, щоб раціонально пояснити закономірності і принципи організації соціального життя та сумісної життєдіяльності людей в сучасному соціумі; досягти стабільності у суспільстві, в якому постійно відбуваються кризи, трансформації чи реформи, що потрясають суспільство у вихорі перманентних соціальних змін, а також забезпечити перехід до нових капіталістичних моделей, так званому, неокapіталізму, до нової політичної структури світу, багатополусної, як мінімум двох – але скоріш за все – більш ніж двохполусної. Людство знаходиться на самому початку того, щоб стати здатним продукувати когерентне бачення Всесвіту (І. Пригожин), а для цього необхідно вийти за межі традиційних схем філософії та ідеології класичної науки за допомогою концепції ноосфери (В. Вернадський).

Світові катаклізми, техногенні загрози, екологічна криза, політичні, іноді військові конфлікти, інформаційні та демографічний вибухи, небачені соціальні та фінансові потрясіння на всій планеті, інтенсивна трансформація суспільних інститутів, всього соціокультурного середовища, приводить до зростання нестабільності і нестійкості, змінює уявлення людини про цілі і смисл свого буття. Нові виклики, пов'язані зі спробами встановити «новий світовий порядок», із світовою загрозою пандемій в сучасному суспільстві, психологічною та соціально-політичною нестабільністю, невпевненістю людини у майбутньому, прискореною технологізацією, штучним інтелектом, необхідністю взаємодії людини і техніки. Якщо людство знайде у найближчий час шлях до такої взаємодії, то збереже собі ще від одного глобального ризику. Тому одна із особливостей пізнання антропологічних проблем управління соціальними процесами в умовах як позитивних, так і негативних змін, пов'язаних з трансформацією та глобалізацією. Обмеження прав і свобод людини з боку світової еліти, які очікують людство у найближчий час, в контексті соціальної філософії означає звернення до наукового пізнання механізмів самоорганізації складних еволюційних та надто складних систем у стані далекому від рівноваги, коли загострюється їх чуттєвість до незначних флуктуацій на мікрорівні, які приводять до зміни поведінки всієї макросистеми. Руйнування динамічної рівноваги її структур і підсистем, вступ у «режим із загостренням», у фазу світової кризи, в якій нестійкі структури піддаються швидкій дезінтеграції, особливо в умовах пандемії, призводять до зміни сценарію гуманістичної еволюції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аристотель. Метафізика / пер. с греч. А. В. Кубицкого. М.: Эксмо, 2008. 608 с. Т. 1. С. 67–337.
2. Аксьонова В. Гуманістичні обрії європейського простору: український контекст. Монографія/ За ред. д-ра філософ. наук, проф. Е.Р. Борінштейна Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 536 с.
3. Аксьонова В. Етико - естетична культура як складова професійної підготовки операторів особливо складних систем управління. Філософія науки, техніки та архтектури: постмодерний проєкт. Моногр. кол. / За ред. д-ра філософ, наук, проф. В.А. Рижка. Київ: КНУБА, 2002. С. 181–187.
4. Борінштейн Є. Р. Виктимизация личности в современном обществе в условиях пандемии коронавируса. Матеріали VII Всеукраїнської інтернет- конференції. Освіта та соціалізація особистості (Одеса, 24-25 квітня 2020 р.). Одеса: ДЗ «ПНПУ», 2020. С. 3–5.
5. Борисова Т., Капітон В. Метафізичні роздуми про надію. Дніпропетровськ, 2005. 140 с.
6. Воронкова В.Г. Філософія глобалізації: соціоантропологічні, соціоекономічні та соціокультурні виміри. Монографія. Запоріжжя: Видавництво ЗДІА, 2010. 272 с.
7. Гнатенко П. Является ли антропология И. Канта философской антропологией? Вісник Дніпропетровського ун-ту. Філософія. Соціологія. Політологія. Дніпропетровськ, 2007. Вип. 15. С. 20–26.
8. Кант И. Антропология с практической точки зрения. СПб., 2002. С. 81–84.
9. Кассирер Э. Лекции по философии и культуре. Культурология. XX век. М., 1995. С. 89–114.
10. Капитон В. Истина христианская и истина научная в вопросе понимания сущности человека: грани соприкосновения. Філософія, культура, життя. Дніпропетровськ, 2006. С. 27–29.
11. Корчак Я. Как любить детей / пер. с польск. М.: Знания, 1968. 960 с.
12. Колісник В.І. (Аксьонова В.І.) Професійна культура, як складова частина професійної підготовки курсантів льотних навчальних закладів. Теорія і практика формування професійної компетентності суб'єктів педагогічного процесу: Зб. Наук, пр. Проблеми сучасного мистецтва і культури. Харків:Каравела, 2000. С. 128–136.
13. Порівняльний аналіз оптимальної стратегії поведінки учасників конфлікту «Викладач – студент» (погляди сторін) / О. Рева, В.Аксьонова (В.Колісник), та ін. Проблеми освіти. Наук. - метод. зб. Болонський процес в Україні. Київ, 2005. Вип. 46. Част. 2. С. 180–185.
14. Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса. Изд. 5. М.: КомКнига, 2005. 422 с.
15. Скловський И. О детерминации научно-технического творчества молодежи. Марксистско-ленинская концепция человека и научно - технический прогресс. Свердловск: Изд-во гос. Уральск. ун-та, 1987. С. 16–17.
16. Скловський І.З. Соціальні протиріччя, їх значення в національній ідеї. Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. Зб. наук.пр. Львів: нац. ун-т «Львів. Політехніка», 2005. Вип. 18. С. 293–302.
17. Шевченко Т. Кобзар. Передм. О.Т. Гончара; прим. Л.Ф. Кодацького. К.: Дніпро, 1989. 540 с.
18. Франко І.Я. Соціальна акція, соціальне питання, соціалізм. Уваги над квестією соціальної. Зібрання творів. У 50-ти т. К.: Наук. думка, 1986. Т. 45. Філософські праці. С. 387–400.
19. Шпенглер О. Закат Европы. Пер. с нем. М.: Айрис Прес, 2004. 528 с.

REFERENCES

1. Aristotle. (2008). *Metafizika*. [Metaphysics]. Moskva.
2. Aksonova, V. (2018). *Gumanistichni obrii evropejs'kogo prostoru: ukrains'kij kontekst*. [Humanistic horizons of the European space: Ukrainian context]. Herson.
3. Aksyonova, V. (2002). *Etiko - estetichna kul'tura yak skladova profesijnoї pidgotovki operatoriv osoblivo skladnih sistem upravlinnya. Filosofiya nauki, tekhniki ta arhtekturi: postmodernij proekt*. [Ethical - aesthetic culture as a component of professional training of operators of especially complex control systems. Philosophy of science, technology and architecture: a postmodern project]. Kiev.

4. Borinstein, E. R. (2020). Viktimizaciya lichnosti v sovremennom obshchestve v usloviyah pandemii koronavirusa. [Victimization of the individual in modern society in the context of the coronavirus pandemic]. Odessa.
5. Borisova, T., Captain, V. (2005). Metafizichni rozdumi pro nadiyu [Metaphysical reflections on hope]. Dnipro.
6. Voronkova, V.G. (2010). Filosofiya globalizacii: socioantropologichni, socioekonomichni ta sociokul'turni vimiri. [Philosophy of globalization: socio-anthropological, socioeconomic and sociocultural dimensions]. Zaporizhye.
7. Gnatenko, P. I. (2007). YAvlyaetsya li antropologiya I. Kanta filosofskoj antropologiej? Visnik Dnipropetrovs'kogo un-tu. Filosofiya. Sociologiya. Politologiya. [Kant's anthropology a philosophical anthropology?]. Dnipro.
8. Kant, I. (2002). Antropologiya s prakticheskoy tochki zreniya. [Anthropology from a practical point of view]. Sankt-Peterburg.
9. Kasirer, E. (1995). Lekcii po filosofii i kul'ture. Kul'turologiya. [Lectures on Philosophy and Culture. Culturology. XX century]. Moskva.
10. Kapiton, V. (2006). Istina hristianskaya i istina nauchnaya v voprose ponimaniya sushchnosti cheloveka: grani soprikosnoveniya. Filosofiya, kul'tura, zhittya. [Christian truth and scientific truth in the question of understanding the essence of man: the edge of contact]. Dnipro.
11. Korchyak, Yan. (1968). Kak lyubit' detej [How to love children]. Moskva.
12. Kolisnyk, V.I. (Aksonova, V.I.). (2000). Profesijna kul'tura, yak skladova chastina profesijnoi pidgotovki kursantiv l'otnih navchal'nih zakladiv. Teoriya i praktika formuvannya profesijnoi kompetentnosti sub'ektiv pedagogichnogo procesu: 36. Nauk, pr. Problemi suchasnogo mistectva i kul'turi. [Professional culture as an integral part of professional training of cadets of flight schools]. Harkiv.
13. Reva, O., Aks'onova V. (V.Kolisnik) (2005). Porivnyal'nij analiz optimal'noi strategii povedinky uchastnykiv konfliktu «Vikladach – student» (poglyadi storin) [Comparative analysis of the optimal strategy of behavior of the participants of the conflict "Teacher – student" (views of the parties)]. Kiev.
14. Prigogine, I., Stengers, I. (2005). Poryadok iz haosa. Order from chaos. Moskva.
15. Sklovsky, I. (1987). nauchno-tekhnicheskogo tvorchestva molodezhi. Marksistsko-leninskaya koncepciya cheloveka i nauchno – tehnikeskij progress. [About the determination of scientific and technical creativity of youth]. Sverdlovsk.
16. Sklovsky, I. (2005). Social'ni protirichchya, ih znachennya v nacional'noi idei. [Social contradictions, their significance in the national idea. Ukrainian national idea: realities and prospects of development]. L'viv.
17. Shevchenko, T. (1989). Kobzar [Kobzar]. Kiev.
18. Franko, I. (1986). Social'na akciya, social'ne pitannya, socializm. Uvagi nad kvestieyu social'nij. [Social action, social issue, socialism. Attention to the social quest. Collection of works.]. Kiev.
19. Spengler, O. (2004). Zakat Evropy. [Decline of Europe]. Moskva.

Aksonova Vira Ihorivna

Doctor of Philosophy, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Professional Pedagogy and Social Sciences and
Humanities
Flight Academy
of the National Aviation University
1, Dobrovolsky str., Kropyvnytskyi, Ukraine
ORCID ID: 0000-0001-9615-9339

DISCOURSE OF ANTHROPOLOGIZATION OF THE IDEA OF CIVILIZATION DEVELOPMENT OF UKRAINE

The article describes that in the modern world post-classical cognition covers the civilizational efforts of the Ukrainian nation during the original understanding of the spirituality of modern man

in the context of the development of aspects of anthropologization and synergetic futurologization of spiritual life and more. The author considers the problems of civic culture as an anthropologically – communicative holistic embodiment of spiritual ideals of modern world development, which qualitatively influences the moral virtues of the civilizational embodiment of philosophers of education, in particular in search of algorithm of social reliability of defenders of reforming high-tech professional activity.

Anthropologization has, first of all, Ukraine's goal in practice – to compete on an equal footing with highly developed countries and, accordingly, to gradually develop in the cycle of evolutionary formation of civilizational levers of existence, influencing the achievement of optimal levels of culture and art. Then the spirit of anthropologism develops all the existing socio-cultural opportunities in a civilized person, which are inherent in their own nation. Civil society is gradually realizing its spiritual potential, finally at the turn of XX–XXI centuries, overcomes some bureaucratic obstacles, often having limited access to substantial influence. patriotic forces, without which the further evolution of man and a democratic society is impossible.

According to tradition, the author considers the specified period of development of anthropologization of professional culture as a “stage of civilizational flourishing” of Ukrainian society. Thus, the existence of Ukrainian civilization, based on the anthropological and metaphysical views of its own spiritual elite, which is gradually realizing the meaning of its path to European integration, must eventually reach the appropriate flowering of civilization.

Philosophical and anthropological analysis and synergetic methodology of management of socio-cultural processes in Ukraine is absolutely necessary to generalize the historiographical meaning of this issue.

Key words: *anthropologization of idea, civilization nation, philosophy of patriotism, social reliability, communication, synergetic, no sphere, professionalism and professional culture, management of social processes.*